

Goran Đurđević
Sveučilište u Zadru

**J. D. HUGHES, ŠTO JE POVIJEST OKOLIŠA?,
ZAGREB: DISPUT, 2011., 198 STR., PREVODITELJ:
DAMJAN LALOVIĆ**

Djelo Johna Donalda Hughesa naslovljeno *Što je povijest okoliša?* (u originalu: *What is environmental history?*, Cambridge: Polity Press, 2006.) prvo je djelo prevedeno ovog eminentnog autora i doajena povijesti okoliša na hrvatski jezik. Sam autor, John Donald Hughes je profesor emeritus Sveučilišta u Denveru i jedan od osnivača Američkog društva za povijest okoliša te Europskog društva za povijest okoliša.

Knjigu čini sedam poglavlja, odabrana bibliografija, kazalo i samo za hrvatsko izdanje napravljen dodatak *Što je povijest okoliša u Hrvatskoj* (pogovor) ispisan od autorskog trija: Borna Fürst-Bjeliš, Marin Cvitanović i Hrvoje Petrić.

Prvo poglavlje knjige Hughes je naslovio „Definiranje povijesti okoliša“. U njemu autor pokušava dati direktan odgovor na pitanje iz samog naslova knjige vodeći se mišljenjima niza ekohistoričara D. Worstera, W. Cronona, J. McNeilla i drugih. Vidljiv je i autorov stav (odgovor na pitanje iz naslova) o povijesti okoliša koja je „vrsta povijesti koji teži razumijevanju života, rada i mišljenja ljudskih bića u odnosu na ostalu prirodu kroz promjene koje donosi vrijeme.“ (Hughes, str. 9). U daljnjem dijelu ovog poglavlja definiraju se tri široke kategorije kojima se bave povjesničari okoliša: utjecaj okolišnih čimbenika na ljudsku povijest; promjene okoliša radi ljudskih aktivnosti i promjene koje se događaju u društvima zbog tih aktivnosti; povijest misli o okolišu i odnos ljudskih stavova prema djelovanju u okolišu. Poglavlje završava odnosom povijesti okoliša i drugih znanstvenih disciplina i znanosti.

Drugo je poglavlje naslovljeno „Preteče povijesti okoliša“ i u njemu se može pratiti kako su se mijenjala zapažanja (i stav) o okolišu počevši od Herodota, Platona, Mencija, Ibn Khalduna, Pierrea Poivre-a pa do Georgea Perkinsa Marsha, Ferdinanda Braudela i drugih pripadnika škole Anala.

Treće nas poglavlje uvodi u povijest okoliša SAD-a (naslov poglavlja: „Nastanak i razvoj povijesti okoliša u SAD-u“) u kojemu autor pokazuje nastanak povijesti okoliša tijekom 1960-ih i njen daljnji razvoj, subdisciplinu i odnose s drugim znanostima. Zanimljiva je Hughesova opaska kako neki američki istraživači zanemaruju i ne poklanjaju dovoljno pažnje istraživanjima povjesničara okoliša iz drugih zemalja.

U četvrtom poglavlju „Lokalne, regionalne i nacionalne povijesti okoliša“ autor daje pregled najvažnijih istraživača i razvoja povijesti okoliša prema kontinentima ili pojedinim regijama (npr. Sredozemlje). Aktivnostima se posebno ističu autori iz Britanije i Škotske, Njemačke i Skandinavije, a od izvaneuropskih zemalja autori iz Indije, Kine i Australije.

„Globalna povijest okoliša“ naziv je petog poglavlja na čijim se stranicama pronalaze autori (mahom geografi) koji su pisali knjige i članke o globalnoj povijesti okoliša te globalno važne teme (deforestacija, vatra, klima i slično).

Šesto je poglavlje naslovljeno *Pitanja i smjerovi u povijesti okoliša* i ono je zapravo podijeljeno na dva dijela: u prvom, Hughes ističe zamjerke koje su upućene povijesti okoliša

(prezentizam, okolišni determinizam, zagovaranje) i trudi se obraniti ovu disciplinu, a u drugom dijelu, autor predlaže nove teme za daljnja istraživanja (bioraznolikost, porast stanovništva, odnos lokalnog i globalnog, energija i resursi).

U zadnjem poglavlju, pod naslovom *Razmišljanja o istraživanju povijesti okoliša*, Hughes se bavi pregledom najvažnijih teorijsko-metodoloških djela, izvorima i pristupom njima, te resursima (knjižnice, baze podataka). Na kraju, prognozira budućnost povijesti okoliša s isticanjem važnosti same discipline i interdisciplinarnosti budućih istraživanja.

Pogovor knjizi za hrvatsko izdanje je pregled povijesti okoliša u Hrvatskoj koji su napravili Borna Fürst-Bjeliš, Marin Cvitanović i Hrvoje Petrić. Pregled je veoma temeljit i vodi kroz tijek istraživanja o okolišu u Hrvatskoj pa do institucionalizacije. Važan je i izbor iz bibliografije u kojem su obuhvaćena sva najvažnija djela u posljednjih 20 godina izdana u Hrvatskoj.

Knjiga J. D. Hughesa *Što je povijest okoliša?* sjajan je priručnik i pregled ove povijesne discipline koji će biti od koristi svim dionicima nastavnog i znanstvenog procesa (studenti, nastavno osoblje, znanstvenici). Velika vrijednost je i u tome što je autorov stil lako čitljiv, a slijed nizanja poglavlja logičan, što dovodi do zanimljiva sadržaja za čitanje. Korist je i u nizu spominjanja značajnih istraživača i njihovih djela čime se čitateljici/u pruža podloga za samostalno daljnja istraživanja. Za nas je u Hrvatskoj posebno značajan pogovor u kojem je sintetizirano sve što je napravljeno na istraživanjima povijesti okoliša kod nas s najvažnijom literaturom skupljenom na jednom mjestu. Zbog svih tih vrlina, preporučam knjigu za čitanje i upoznavanje novije i drukčije povijesne discipline.